

VITAL

cities ▶▶

URBAN SPORTS KICKSTART GUIDE

Whitepaper juni 2023

Anton RENARD
Lore CUYPERS

howest
hogeschool

SPORT.
VLAANDEREN

INHOUD

- 01 inleiding
- 02 meer dan sport
- 03 hardware - software - orgware
- 04 urban sports infrastructuur
- 05 sportspecifieke infrastructuureisen
- 06 urban sports stimuleren
- 07 get started with urban sports: vital questions
- 08 good practices
- 09 contact
- 10 bibliografie

INLEIDING

Steden en gemeenten zien urban sport steeds vaker als een belangrijk onderdeel van hun sport- en jeugdbeleid (1). Inzetten op urban sports hoeft niet te betekenen dat er meteen zware ingrepen moeten gebeuren. Veel van deze sporten kan je ook faciliteren zonder specifieke infrastructuur. Straten, pleinen, stoepranden en straatmeubilair zijn vaak al voldoende om urban sports te laten floreren.

Lokale besturen die een stap verder willen gaan, voorzien in specifieke infrastructuur en faciliteiten voor urban sports. Om deze infrastructuur op de juiste manier te ontwikkelen en te integreren, is het belangrijk om rekening te houden met randvoorwaarden en specifieke noden en die te integreren in een gebruikersgericht ontwerp.

Deze whitepaper is een combinatie van literatuuronderzoek en diepte-interviews met sportfederaties en urban sports experts en biedt steden en gemeenten een leidraad bij het ontwerp van outdoor urban sportruimtes. Allereerst verkennen we wat urban sports precies inhouden en wie deze sporten beoefenen. Vervolgens duiken we in de algemene infrastructuurvereisten en de specifieke eisen die deze sporten met zich meebrengen. Tot slot geven we praktische richtlijnen om urban sports infrastructuur succesvol te integreren in jouw lokale context.

IN SAMENWERKING MET

Deze whitepaper kwam tot stand in nauwe samenwerking met:

MEER DAN SPORT

Urban sports is een koepelterm waarvoor veel verschillende definities bestaan (1; 2; 3; 4; 5; 6). Wat opvalt in die definities, zijn de verwijzingen naar elementen die verder reiken dan sport.

Urban sports gaan samen met een bepaalde levensstijl, die zich uit in een specifieke kledingstijl, muziek, kunstvormen en creativiteit. De verschillende sporten hebben elk een eigen identiteit en zijn sterk gefocust op de community. Vrijheid is voor urban sporters een belangrijke waarde, vandaar ook het informele karakter van de sporten en de aantrekkingskracht die dat uitoefent op jongeren.

Wanneer je al deze elementen samenbrengt, kom je tot volgende werkdefinitie:

“Urban sports is een verzamelnaam van sporten die zich kenmerken door een vrij (over het algemeen niet of los georganiseerd), expressief, grensverleggend en creatief karakter die zich afspelen in een stedelijke setting.

De sporten zijn ingebed in de ‘urban culture’, wat samengaat met specifieke lifestyle componenten en een sterke onderlinge verbondenheid.”

De openbare ruimte is het speelveld van de urban sporter en dat is een te verdedigen waarde. Urban sports en culture is een vorm van positieve ondermijning die wijst op het feit dat de openbare ruimte, om die naam te verdienen, in staat moet zijn om elke vorm van toe-eigening of creatieve activiteit te verdragen, zolang die niet de andere vrijheidsprincipes in vraag stelt (12).

Dankzij het beperkte ruimtebeslag passen urban sports goed in een ontwikkelstrategie waarbij de stad zichzelf verder moet verdichten zonder daarbij de kwaliteit van de openbare ruimte uit het oog te verliezen. Met hoogwaardig ontworpen en goed onderhouden infrastructuur wordt de openbare ruimte een bruisende speeltuin voor urban sports-beoefenaars (7).

In Vlaanderen is de toenemende populariteit van urban sports niet onopgemerkt gebleven en zetten meer en meer steden hier op in. Het fenomeen beperkt zich niet alleen tot de grote steden; ook kleinere steden omarmen urban sports steeds meer en creëren zo unieke plekken voor de lokale gemeenschap.

HARD- SOFT- EN ORGWARE

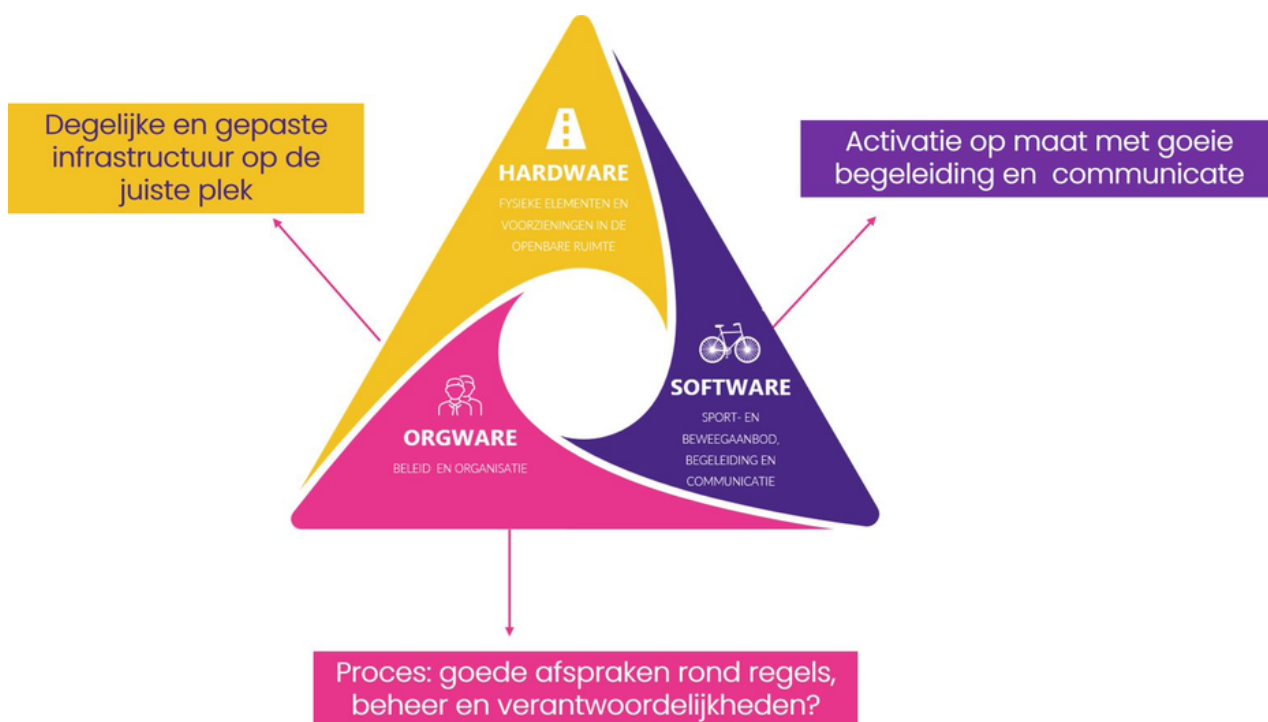
Om iedereen te kunnen laten sporten is er voldoende plek nodig bij (sport)verenigingen, in parken, maar ook op straten en pleinen. De kwaliteit van de openbare ruimte is daarbij van cruciaal belang. De ruimte en faciliteiten om te kunnen sporten en bewegen moeten op de juiste plek zitten, goed bereikbaar zijn voor doelgroepen en aansluiten op de wensen van gebruikers en bewoners. Als een plek aan deze voorwaarden voldoet, spreekt men van een beweegvriendelijke omgeving.

"Een beweegvriendelijke omgeving is een leefomgeving die mensen faciliteert, stimuleert en uitdaagt om te bewegen, spelen en te sporten" (L'abée, D. & M.Kunen, 2013).

Deze definitie weerspiegelt een meer strategische ambitie rond beweegvriendelijkheid. Om dit in de praktijk te realiseren én dus operationeel te maken, werkt men in beweegvriendelijke steden vaak met het model rond hard-, soft- en orgware ([BVO-model](#)). Het succes van een beweegvriendelijke omgeving wordt namelijk in belangrijke mate bepaald door de koppeling tussen de hardware, de software en de orgware (8).

Een degelijke en gepaste infrastructuur (hardware), gaat best samen met goede afspraken rond beheer en verantwoordelijkheden (orgware) en met een aanbod op maat dat goed begeleid en gepromoot wordt (software). Als deze drie elementen in evenwicht zijn, is de kans groot dat het leidt tot een succesvol en duurzaam initiatief en bijgevolg een goede investering.

In deze whitepaper focussen we ons uitsluitend op de hardware, maar mag het belang van software en orgware niet over het hoofd worden gezien bij een daadkrachtig sportbeleid.

Hardware: de fysieke infrastructuur

Urban sports spelen zich af in de publieke ruimte van een stedelijke omgeving, waarbij de stad dient als 'playground': een omgeving met voorzieningen (plekken) in de openbare ruimte waar mensen spelen, bewegen, sporten, ontmoeten en zich verplaatsen. Naarmate een sport zich verder ontwikkelt, ontstaat de vraag naar indoorvoorzieningen, maar de buitenruimte blijft hét sportterrein voor urban sporters. Naast informele buitenruimte, ontstaan ook vaak iets formelere sportvoorzieningen. In het eerste geval kan dit bestaan uit prikkels (straten, pleinen en stadsmeubilair), terwijl in het tweede geval specifieke spots en parken kunnen worden aangelegd (1).

Schaalniveau

▶▶ Prikkel

Plekken in de openbare ruimte die kunnen gebruikt worden in een specifieke urban sport. Deze elementen kunnen urban sporters stimuleren om hun sport in de openbare ruimte te beoefenen. Het zijn kleine impulsen, verspreid over de stad of gemeente.

Voorbeelden: trappen, schuine hellingen, parkeerplaatsen, banken

▶▶ Spots

Kleine plekken in de stad die speciaal voor urban sports zijn ingericht met enkele eenvoudige toestellen. Hierdoor kan de beoefenaar kennis maken met de sport en de eerste stappen zetten.

▶▶ Parken

Plekken waar urban sports gebruik kunnen maken van gespecialiseerde toestellen en inrichting. Het zijn doorgaans grotere faciliteiten die een groter bereik hebben en gericht zijn op specifieke doelgroepen en sporten.

Software: aanbod van activiteiten, begeleiding en communicatie

Talentontwikkeling en topsport worden steeds vaker als vanzelfsprekend onderdeel gezien van Urban Sports. Dat past bij de ontwikkeling die ze doormaken van subcultuur naar een meer mainstream sport. Dat proces wordt versneld doordat veel takken van urban sport aan het Olympische programma zijn toegevoegd (Tokyo 2021, Parijs 2024). Deze ontwikkeling gaat dus ook gepaard met een verschuiving van 'ongeorganiseerde' naar meer 'georganiseerde' sport. Het aanbieden van een kader voor urban sport is daarom delicaat en de eigenheid van de sporten moet ten alle tijde bewaakt worden. Belangrijk is hierbij dat er voldoende ruimte gelaten worden voor innovatie en experiment. Dit vraagt commitment van alle partijen (3).

Een aantal Urban Sports worden bij voorkeur binnen beoefend, omdat ze afhankelijk zijn van goede ondervloeren, matten of springkuilen. Dat is een omgeving waar je veiliger nieuwe tricks kunt oefenen. Ook binnen de dans is er vraag naar een specifiek aanbod die buiten onvoldoende kan georganiseerd worden. Inzetten op meer en betere indoorlocaties is een belangrijke overweging om een structureel aanbod te voorzien.

Verder kan het organiseren van urban sports evenementen een belangrijke hefboom zijn om kinderen en jongeren te prikkelen tot het beoefenen van urban sports maar ook om een breder draagvlak te creëren voor de urban sports en culture binnen een stad of gemeente. Evenementen vormen ook een essentieel podium voor de sporten en de sporters. Ze dragen bij aan de professionalisering en groei van urban sports in de breedste zin van het woord.

Orgware: een omgeving die onderhouden, veilig en toegankelijk is ingericht in samenspraak met lokale stakeholders

Bij het ontwerpen van een urban sportruimte wordt vaak te weinig stil gestaan bij de gebruikerswensen van de sporters waardoor de voorziening te weinig gebruikt wordt. Het ontbreekt de sportplekken vaak aan belangrijke basisvoorzieningen, zoals (vrouwen)toiletten, verlichting en kluisjes. Dit komt meestal doordat potentiële gebruikersgroepen onvoldoende zijn betrokken bij het ontwerp en uiteindelijk is gekozen voor een compromis. Van alles wat betekent in de praktijk voor niemand iets (3).

Een succesvolle urban sport locatie functioneert als een broedplaats die niet alleen gebruikt wordt voor sport. Het is ook een muzikale en culturele hub waar de creatieve en artistieke lifestyle die samenhangt met urban sports zich zal organiseren en ontwikkelen. Het is belangrijk deze crossovers te faciliteren. Hierbij zou veel meer toenadering gezocht kunnen worden tot andere beleidsterreinen (7).

De lokale overheid kan een faciliterende rol vervullen door aan te sluiten bij bestaande initiatieven en tegelijk ook de uitbreiding hiervan te stimuleren. Bovendien kan de lokale overheid kruisbestuiving bevorderen om zowel het publieksbereik als de organisatiekracht te vergroten (1). Goeie afspraken rond regels, beheer en verantwoordelijkheden kunnen hier uit voortvloeien.

De lokale partijen kunnen een bijdrage leveren aan het verkennen van de mogelijkheden in de buitenruimte. Ook door kleine aanpassingen van bijvoorbeeld stadsmeubilair waardoor die voor verschillende gebruikers veilig zijn. Beleidsverbanden en samenwerkingen tussen het ruimtelijke en het sociale domein en afstemming tussen de sporters, initiatiefnemers, stadsbeheer, stadsontwikkeling en sport en cultuur zijn noodzakelijk. Het blijft in veel gevallen zoeken naar de juiste ingangen, kaders en financiën (21).

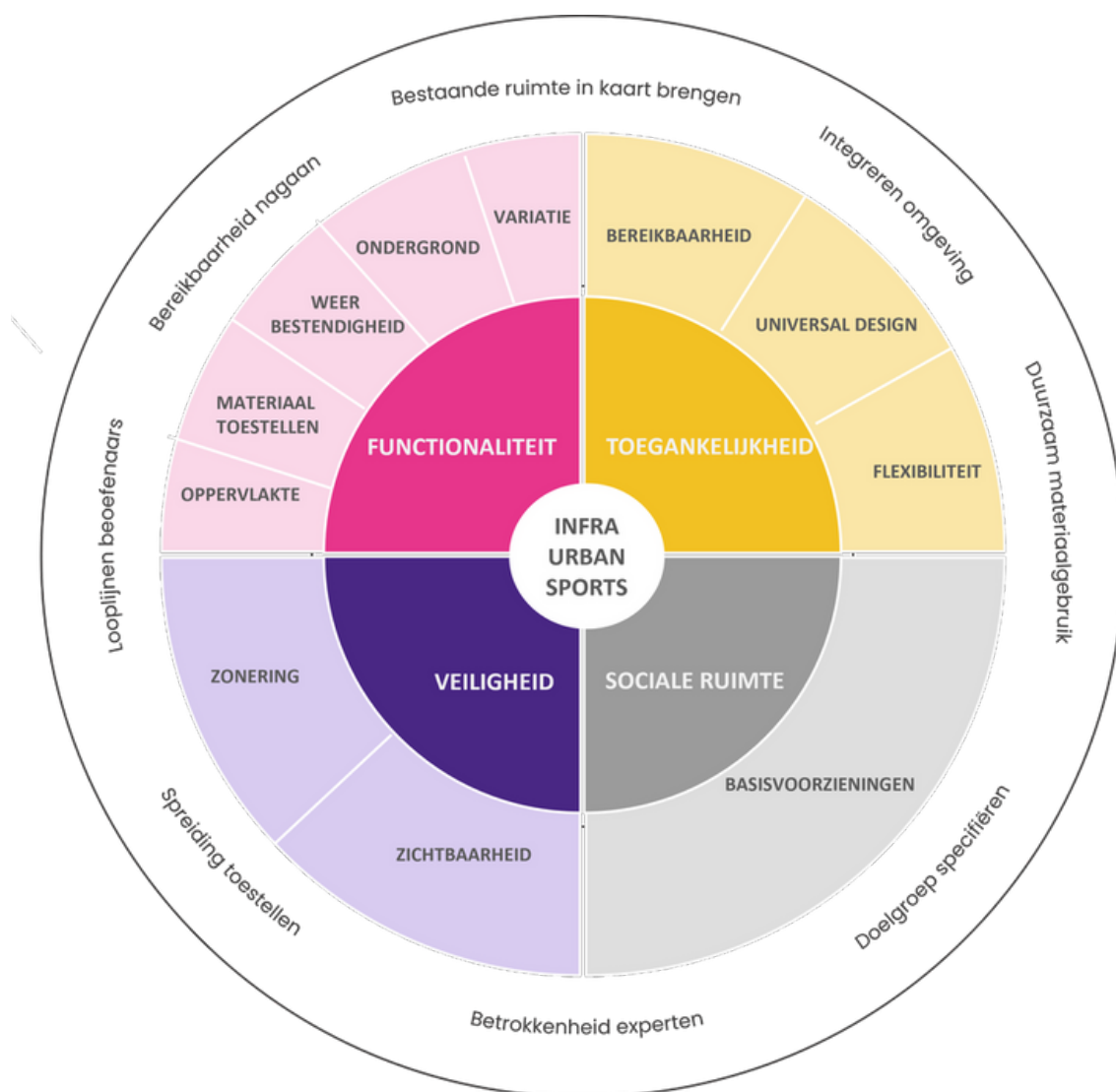

URBAN SPORTS INFRASTRUCTUUR

Onder hardware verstaan we de fysieke infrastructuur die nodig is om urban sports te beoefenen. Elke urban sport heeft eigen unieke vereisten, variërend van leuke prikkels in de publieke ruimte tot goed ontworpen parken, uitdagende parcours en moderne trainingsfaciliteiten.

Als resultaat van dit onderzoek, een literatuurstudie en diepte-interviews met sportfederaties en urban sports experts, creëerden we het **USI-model** (Urban Sports Infrastructuur). Het bevat de bouwstenen en voorwaarden voor de creatie van een succesvolle (sport)omgeving.

Het model geeft een overzicht van de richtlijnen en voorwaarden om op een succesvolle manier urban sports infrastructuur in jouw lokale context te integreren. Het bestaat uit vier dimensies: functionaliteit, toegankelijkheid, veiligheid en sociale ruimte. Per dimensie geven we de specifieke aandachtspunten. Rondom het diagram staan de algemene richtlijnen waarmee rekening moet gehouden worden.

FUNCTIONALITEIT

Urban sports infrastructuur moet functioneel en geschikt zijn voor de specifieke sport die beoefend wordt.

Ondergrond

Voor de meeste urban sports is een harde egale ondergrond essentieel. Er wordt vaak geopteerd voor beton. Dankzij de massa en hardheid is dit materiaal het minst lawaaiërig (9). De nadelen eraan zijn de hoge kostprijs en het verhardingsprincipe. Daarom is het aangewezen om in eerste instantie op zoek te gaan naar bestaande verharde locaties om daar de nodige infrastructuur te voorzien.

Oppervlakte

De beschikbare oppervlakte van de sportruimte moet samenvallen met het doel van de urban sports invulling. Een goeie analyse maken van de doelgroep, de nood en de omgeving van een plek kan helpen om de juiste keuzes te maken. In veel gevallen hoeft een spot niet per se groot te zijn, maar eerder meer verspreid over verschillende plekken (zie schaalniveaus) (11).

Materiaal toestellen

Infrastructuur moet duurzaam zijn en bestand te tegen frequent en intensief gebruik. Dit kan gaan over de materialen van de constructie, de kwaliteit van de afwerking en het onderhoud van de faciliteiten. De keuze van de materialen varieert per sportdiscipline en is terug te vinden in het hoofdstuk 'sportspecifieke infrastructuureisen'.

Weer- bestendigheid

De weersomstandigheden (regen en extreme hitte) hebben invloed op het al dan niet kunnen uitoefenen van urban sports. Aangezien de sporten niet altijd buiten beoefend kunnen worden, geven beoefenaars aan dat er meer overdekte/indoor-accommodaties nodig zijn om deze verder te kunnen laten groeien en de continuïteit te behouden (1; 9; 12). Bestaande overdekte structuren zoals bruggen en viaducten kunnen een oplossing bieden.

Variatie

Het is niet de bedoeling om tot standaardisatie van de urban sport infrastructuur te komen. Standaardparken, -modules en -obstakels kunnen best vermeden worden. Variatie, innovatie en experiment blijven essentieel voor het stimuleren en uiten van creativiteit en zelfexpressie binnen de urban sports.

VEILIGHEID

Het is van cruciaal belang om infrastructuur te voorzien waarop de sporters hun bewegingen en tricks veilig kunnen uitvoeren.

Zonering / afbakening

Er zijn veel verschillende doelgroepen (o.a. naar leeftijd, ervaring) die gebruik maken van de sportinfrastructuur. Dit kan resulteren in conflicten en onveilige situaties. Om gedeeld gebruik optimaal te stimuleren kan zonering helpen. Dit kan gaan over markeringen op de ondergrond, groenwerk, zones voor specifieke niveaus,... Duidelijke aanduidingen zorgen ervoor dat de (verschillende) gebruikers weten waar een zone stopt en voor een overzichtelijk park.

Zichtbaarheid

Verlichting kan bijdragen aan de zichtbaarheid. Dit zorgt voor continuïteit van het aanbod. Zo kan er in de winter tijdens de avonden verder gesport worden (3).

Toegankelijkheid

Toegankelijkheid is belangrijk om iedereen, ongeacht leeftijd, vaardigheidsniveau of fysieke mogelijkheden de kans te geven om deel te nemen.

Universal design

Universeel ontwerp verwijst naar het ontwerp van producten, omgevingen en systemen die toegankelijk en bruikbaar zijn voor alle mensen, ongeacht hun leeftijd, bekwaamheid of fysieke beperkingen. Het concept van universeel ontwerp heeft tot doel inclusieve en barrièrevrije ruimtes, producten en diensten te creëren die voor iedereen toegankelijk zijn. De principes van [universeel design](#) promoten het idee dat omgevingen en producten vanaf het begin zo ontworpen moeten zijn dat ze door zoveel mogelijk mensen kunnen worden gebruikt

Bereikbaarheid

Sportinfrastructuur gelegen tegen drukke straten en of met slechte ondergrond heeft invloed op de bereikbaarheid van de plek (9; 11). Straten en toegangswegen in de buurt van een sportinfrastructuur dienen zo veel mogelijk "urban sport-vriendelijk" te zijn. Dit wil zeggen dat ze verkeersveilig en comfortabel zijn en een goede ondergrond hebben. Daaronder vallen onder andere kwaliteitsvolle wandel- en fietsroutes, maar ook toegang tot het openbaar vervoer. Dit is vaak doorslaggevend voor het al dan niet slagen van een sportplek.

Flexibiliteit

Aangezien urban sports verschillende disciplines en stijlen omvatten, kan het voordelig zijn om een zekere mate van flexibiliteit in de infrastructuur in te bouwen. Dit kan gaan over modulaire of aanpasbare obstakels, zodat de infrastructuur kan worden aangepast aan verschillende sporten, vaardigheid of doelgroepen. Een mogelijke valkuil hierbij is dat de intentie om het beste te willen doen voor iedereen ervoor kan zorgen dat het uiteindelijk geen enkele groep ten goede komt.

SOCIALE RUIMTE

Urban sport infrastructuur gaat verder dan alleen focus op de beoefenaars zelf. Naast de sportieve aspecten, kan de infrastructuur ook sociale ruimtes omvatten waar sporters en toeschouwers kunnen samenkomen, ontspannen, zich uitleven en creatief bezig zijn. Om deze plekken goed te integreren in de omgeving, is het bereiken van meerdere doelgroepen vaak even belangrijk. Zo kan de plek samen beleefd worden door de buurt. Als rekening gehouden wordt met verschillende gebruikers van in het begin, zal dit ook het gemengde karakter aanzienlijk in de hand werken.

▶▶ Versterkt gevoel van veiligheid

Het blijft een uitdaging om die sportlocaties een sfeer van veiligheid en toegankelijkheid te geven (3). Het inrichten van openbare spots voor een mix van doelgroepen en leeftijden (van schommel tot halfpipe) kan het veiligheidsgevoel aanzienlijk versterken. Een gedeelde publieke ruimte waar iedereen zich welkom voelt (10).

▶▶ Vergroot het draagvlak

Als van in het begin aan deze verschillende publiekstypes gedacht wordt, zal dit ook het gemengde karakter van het publiek dat de plek zal bezoeken aanzienlijk in de hand werken. Mits goed uitgevoerd, kunnen alle partijen profiteren van functiemenging op de vaak nogal monofunctionele parken (3).

▶▶ MAAR... spanningsveld tussen gebruikers

Het verzoenen van verschillende gebruikers op een locatie is niet altijd even eenvoudig. Vaak kunnen tegenstrijdige behoeften tot conflicten leiden, waardoor de plek zijn waarde verliest. Het kan net ook een gerichte keuze zijn om jongeren een plek te geven die van hen is, waar ze zichzelf kunnen zijn en geen rekening moeten houden met andere groepen.

Op urban sports plekken in de stad ontbreken soms belangrijke basisvoorzieningen. Deze voorzieningen kunnen echter bijdragen aan de algehele ervaring van urban sports.

Basis-voorzieningen

Het is belangrijk om aandacht te besteden aan basisvoorzieningen. Het ontbreken van deze voorzieningen belemmert sommige doelgroepen om volop van sport te genieten (3; 12; 9). Voor meisjes (en ook voor jongens) is het belangrijk dat er gezorgd wordt voor sanitaire voorzieningen die goed onderhouden worden. Daarnaast is er bij de beoefenaars behoefte aan lockers om materiaal veilig op te bergen en zitbanken om even uit te rusten. Ook drinkfonteinen, afvalkorven, schaduwplekken, verlichting om in het donker verder te kunnen sporten en informatieborden over de sportsite kunnen het gebruik ervan verhogen.

SPORTSPECIFIEKE INFRASTRUCTUUREISEN

Urban sports worden gekenmerkt door hun vrije, creatieve en ongebonden karakter. Verschillende urban sports hebben specifieke infrastructuureisen gaande van het gebruikte materiaal, positionering van toestellen, ondergrond, etc. We geven hieronder een overzicht van de voorwaarden die kunnen leiden tot duurzame en gedragen infrastructuur.

Skate

Skateparken bestaan uit obstakels zoals ramps, rails, hellingen en trappen die gemaakt zijn van duurzame materialen (bij voorkeur beton). Het oppervlak van de obstakels dient glad te zijn zodat skateboardwielen soepel kunnen rollen. Metalen toestellen genereren veel lawaai en worden dus best vermeden. Houten toestellen hebben als voordeel dat ze goedkoper en gemakkelijk verplaatsbaar zijn, maar die zijn een stuk minder duurzaam omdat ze sneller verslijten.

Voor inline skaten zijn skateparken met gladde oppervlakken en obstakels van duurzame materialen zoals beton, hout of metaal geschikt. De obstakels moeten ontworpen zijn met het oog op de wielen van inline skates om veiligheid en manoeuvreerbaarheid te garanderen.

Benieuwd welke skateplekken er reeds bestaan? [Hier](#) vind je een overzicht.

Meer informatie omtrent skaten in stedelijke omgeving? Dan raden we de [studie](#) 'SK8TE BXL' aan. In dit onderzoek wordt dieper ingegaan op de historiek van skaten, de verschillende disciplines, infrastructuur, betrokkenheid, materiaalgebruik, etc.

BMX

BMX-tracks kunnen best worden gebouwd met materialen zoals beton of asfalt. De baan moet bestand zijn tegen het intensieve gebruik van fietsen en de obstakels moeten sterk genoeg zijn om de impact van sprongen en landingen te weerstaan. Er bestaan verschillende soorten BMX disciplines (flatland, dirt, street, park, halfpipe) die verschillen in uitoefening en bijgevolg ook in infrastructuur.

Parkour & tricking

Voor parkour (freerunning) zijn obstakels zoals muren, banken, trappen en railings nodig. Deze moeten gemaakt zijn van materialen die voldoende grip bieden, zoals beton of hout, en ze moeten veilig zijn om op te landen en af te zetten. De benodigde demping is afhankelijk van de oefeningen die men wil uitvoeren.

Tricking is een trainingsdiscipline die kicks combineert met salto's en twists uit vechtsporten en gymnastiek, evenals vele dansbewegingen en -stijlen uit breaking. Voldoende vrije vloeroppervlakte is essentieel voor het oefenen van tricking. Om schokken op te vangen en blessures te voorkomen kan dempende ondergrond worden gebruikt.

Meer details over de infrastructuur van parkour/freerunning? 'We are freerunning' heeft hierover een [handleiding](#) opgesteld.

Panna & freestyle

Een panna-veld moet een vlak en duurzaam oppervlak hebben, bij voorkeur in beton, waarop de spelers gemakkelijk kunnen bewegen en dribbelen. De afmetingen van het veld kunnen variëren, maar ze zijn kleiner dan een regulier voetbalveld. Om te voorkomen dat de bal te ver weg rolt tijdens het spel, kan het panna-veld worden omheind of voorzien worden van boarding.

Freestyle voetbal kan worden beoefend op verschillende ondergronden, zoals gras, kunstgras of beton en gebeurt bij voorkeur op een harde en egale ondergrond. Het veld moet voldoende ruimte bieden voor de freestyle-uitvoeringen en dus geschikt zijn voor het uitvoeren van tricks. Straatvoetbal heeft een sterke link met muziek. Een geluidssysteem kan daarom worden gebruikt om muziek af te spelen tijdens freestyle voetbaloptredens, waardoor de sfeer en energie worden versterkt.

3x3

Een 3x3 basketbalveld moet voldoen aan de standaardafmetingen en regels voor 3x3 basketbal (een half veld met één basketbalring). De oppervlakte van het veld kan van beton, asfalt of een ander geschikt materiaal zijn. De basketbalringen moeten stevig bevestigd zijn en voldoen aan de officiële specificaties voor de hoogte en diameter.

Meer details over de infrastructuur van basketbal? Basketbal Vlaanderen heeft hierover een [handleiding](#) opgesteld.

Breaking

Bij breaking is een vlakke en gladde dansvloer wenselijk, waardoor de dansers kunnen glijden op de ondergrond. De ondergrond is bij voorkeur niet zwart (warmte absorberend) of wit (weerkaatsing zonlicht). Daarnaast is een muziekinstallatie belangrijk, zodat de dansers kunnen oefenen met muziek.

Calisthenics

Calisthenics-parken worden het best voorzien van apparatuur zoals pull-up bars, dip bars en monkey bars, die gemaakt zijn van stevige materialen zoals staal of gegalvaniseerd metaal. De constructie moet sterk genoeg zijn om het gewicht van de sporters te dragen en bestand zijn tegen slijtage door het gebruik van gymnastische oefeningen. Daarnaast is de spreiding van de toestellen van belang om conflicten tussen beoefenaars te voorkomen en om een verscheidenheid aan oefeningen toe te laten.

Duurzame ondergrond zoals boomschors is alleen geschikt voor een basispark. Het is echter niet bruikbaar voor rolstoelgebruikers en voor sommige grond oefeningen. Daarvoor zijn rubberen matten als valondergrond meer geschikt.

Benieuwd welke calisthenicsplekken er reeds bestaan? [Hier](#) vind je een overzicht.

Meer details over de infrastructuur van calisthenics? Technische richtlijnen vind je [hier](#) terug.

URBAN SPORTS STIMULEREN

Er zijn verschillende relatief eenvoudige en snelle manieren om aan de slag te gaan met urban sports, zonder dat er ingrijpende veranderingen nodig zijn.

QUICK WINS

▶▶ Tijdelijke opstelling/pop-up

Organiseer tijdelijke evenementen of installeer pop-up sportfaciliteiten op verschillende locaties in de stad. Dit kan een tijdelijk skatepark zijn op een parkeerplaats of mobiele toestellen die gedurende een bepaalde periode op verschillende locaties worden geplaatst. Deze tijdelijkheid laat toe om met kleine interventies het gebruik na te gaan. Bovendien kan hierdoor ook draagvlak worden gecreëerd.

▶▶ Tegengaan leegstand

Identificeer ongebruikte of onderbenutte ruimtes in de stad, zoals leegstaande parkeerterreinen, verlaten gebouwen, loodsen of braakliggende terreinen, en transformeer ze tot sportfaciliteiten. Evenzeer kunnen ook hellingen, trappen, betonnen structuren en muren gebruikt worden voor urban sports. Deze obstakels kunnen worden aangepast of verbeterd om een uitdagende en stimulerende sportomgeving te creëren. Kijk ook naar de mogelijkheden om urban sports te integreren in bestaande sportparken (restruimtes en tussenruimtes).

▶▶ Hergebruik/ander gebruik materiaal

Bij de ontwikkeling van nieuwe sportfaciliteiten kunnen bouwmaterialen worden hergebruikt. Bijvoorbeeld het hergebruiken van betonnen elementen, houten pallets, oude stalen buizen, containers of gerecycleerde kunststofmaterialen voor de constructie van skateparken, obstakels of sportvelden.

Kleine ingreep, grote impact: markeringen

Het aanbrengen van duidelijke en goed zichtbare verflijnen en markeringen op urban sports parken helpt om de juiste lijnen te volgen, trucs beter uit te voeren en om looproutes, sprongen en obstakels te benadrukken. Dit helpt sporters om hun vaardigheden te ontwikkelen en de sportzones beter te onderscheiden.

DIY (do it yourself)

Het moedigt aan om zelf sportfaciliteiten te bouwen en aan te passen, waardoor snelle en kosteneffectieve oplossingen worden gecreëerd. Het stimuleert samenwerking, creativiteit en gedeelde verantwoordelijkheid.

Materiaalcontainer

Een materiaalcontainer kan dienen als opslagruimte voor sportuitrusting, zoals skateboards, fietsen, helmen, beschermende uitrusting en andere benodigdheden. Het zorgt voor een veilige en georganiseerde plek om deze items op te bergen, waardoor ze gemakkelijk toegankelijk zijn voor sporters en het risico op diefstal of schade wordt verminderd. Daarnaast kan de container ook dienen als mobiele faciliteit, kleedkamer, informatiepunt, etc.

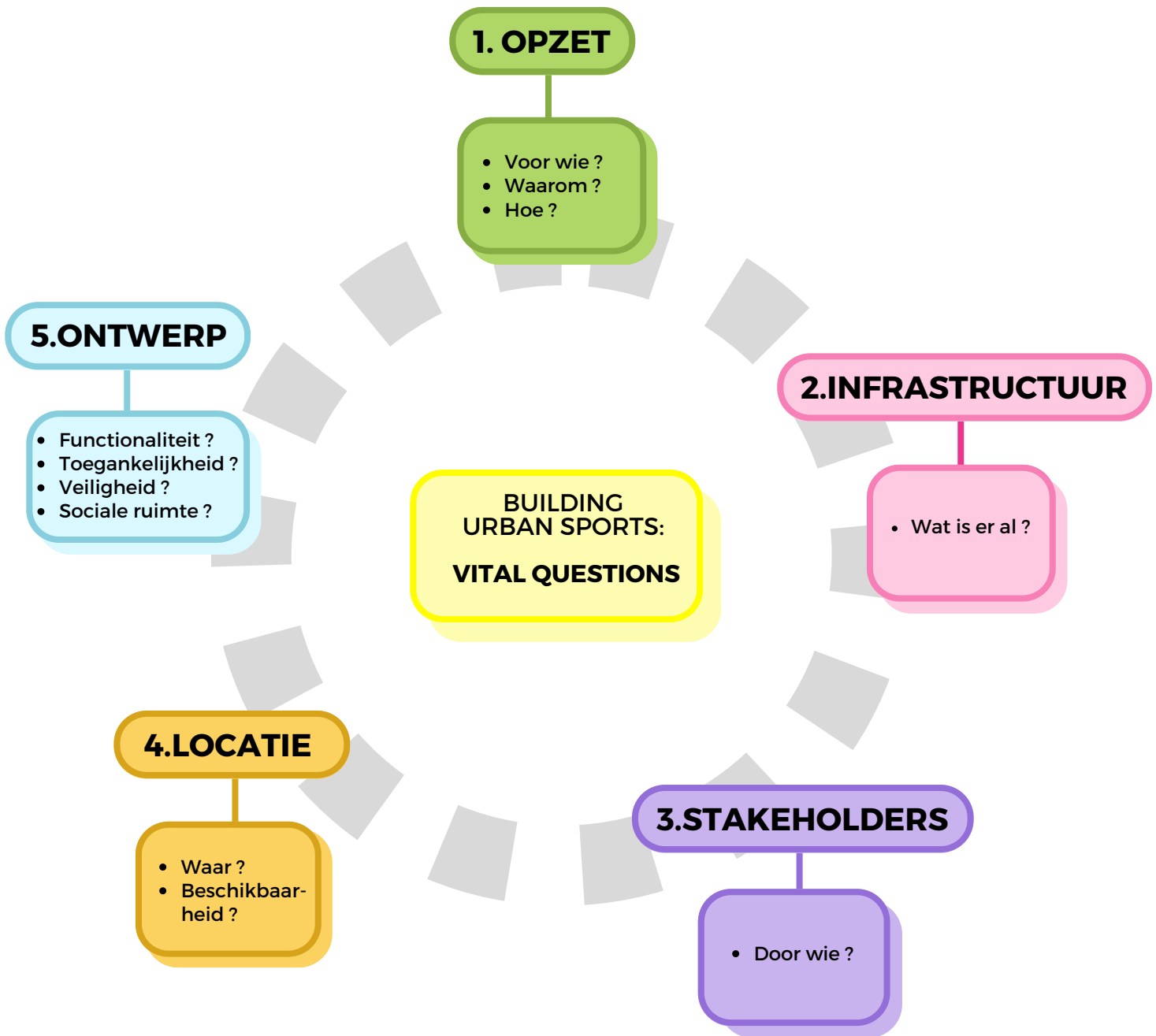
AAN DE SLAG

Het realiseren van urban sports infrastructuur in je gemeente of stad vraagt een specifieke benadering op maat van de doelgroep en hun vraag binnen de context van een bepaalde buurt en zijn inwoners en ingebed in het lokaal sport- en/of jeugdbeleid.

Onderstaand kader met richtvragen biedt ondersteuning om weloverwogen keuzes te kunnen maken, van de voorbereiding tot en met het ontwerp. De antwoorden op de vragen kunnen ook de basis vormen voor de onderbouwing van een visie op urban sports binnen jouw gemeente of stad.

Ga aan de slag met urban sports a.d.h.v. de vital questions!

URBAN SPORTS: GET STARTED!

KEEP IN MIND

betrokkenheid
is cruciaal!

1. OPZET

Voor wie?

- Leeftijd
- Geslacht
- Type urban sport
- Vaardigheidsniveau

Waarom?

- Wat is de reden om (bijkomende) urban sport infrastructuur te voorzien?

Hoe?

- Is er een specifieke context waarmee rekening moet gehouden worden?
- Wat zijn belemmerende factoren?
- Wat zijn bevorderende factoren?
- Wat zijn de onbekenden en moet verder onderzocht worden?
- Wat is het budget?
- Welke partners willen meewerken?

2. INFRASTRUCTUUR

Wat is er al?

- Welk aanbod is er reeds aanwezig?
- Welke doelgroepen worden hier bereikt?
- Waar ligt de infrastructuur?
- Wat zijn specifieke kenmerken van de infrastructuur?
 - locatie
 - activatie
 - bouwjaar
 - ondergrond
 - grootte
 - soort toestellen
 - materiaal
 - moeilijkheidsgraad (beginner/gevorderd/expert)
 - gebruik (niet intensief/matig intensief/intensief/gemengd)
 - kwaliteit

3. STAKEHOLDERS

Door wie?

- Wie intervenueert? Vallen initiatiefnemer, uitvoerder en investeerder samen?
- Wie heeft de uiteindelijke beslissing?
- Wie bepaalt mee?
- Wie werkt mee?
- Wie moet op de hoogte zijn?

4. LOCATIE

Waar?

- Welke potentiële plekken zijn er?
- Wat is er mogelijk in de beschikbare ruimte?
- Is de locatie verenigbaar met de gewenste materialen, ondergrond, grootte?
- Woont de doelgroep in de nabijheid?
- Wat is er al waarop kan voortgebouwd worden?
- Waarvoor moet er een oplossing komen?
- Wat is de financiële haalbaarheid?
- Geldt er specifieke regelgeving op de plek?

Beschikbaarheid?

- Bereikbaarheid te voet/fiets/openbaar vervoer?
- Zijn de routes van goede kwaliteit/veilig/aantrekkelijk en aangenaam om te gebruiken?
- Connectie met andere voorzieningen voor jongeren? (scholen, jeugdcentra, sportfaciliteiten,...)
- Is er nood aan parkeerfaciliteiten?
- Kan deze plek functioneren als gedeelde ruimte met meerdere gebruikersgroepen?
- In welke mate voelen verschillende gebruikers zich welkom in de ruimte? Ook mensen met een beperking, in armoede, met psychische moeilijkheden, met een migratieachtergrond,...?

5. ONTWERP

Functionaliteit

- Welke materialen zijn geschikt voor de urban sport?
- Wat is de noodzakelijke oppervlakte?
- Welke toestellen moeten aanwezig zijn?
- Is de infrastructuur weerbestendig?
- Welke ondergrond is er nodig?
- Vermijd standaardisatie en speel in op variatie!

Toegankelijkheid

- Wie kan er gebruik maken van de sportinfrastructuur? Leeftijd? Vaardigheid?
- Is er mogelijkheid tot flexibiliteit?
- Kunnen er modulaire/aanpasbare obstakels/toestellen worden voorzien?
- Is de sportplek makkelijk en comfortabel bereikbaar?

Veiligheid

- Zonering/markeringen tussen verschillende zones?
- Moet er verlichting aanwezig zijn?

Sociale ruimte

- Voorziening van openbare toiletten, drinkfontein, lockers, zitgelegenheid,....

KEEP IN MIND

Betrokkenheid is cruciaal!

- Welke mogelijkheden zien sporters zelf op de plek?
- Hoe kunnen sporters betrokken worden tijdens het proces?
- Hoe willen ze zelf betrokken worden tijdens het proces?
- Hoe kunnen de buurtbewoners en andere belangrijke stakeholders betrokken worden?
- Zijn er specifieke suggesties, wensen of noden vanuit de gebruikers?
- Worden meerdere doelgroepen bereikt met het aanbod (of gedeelde ruimte)?
- Werden er reeds problemen gemeld door buurtbewoners?
- Wat zijn de uitdagingen?

GOOD PRACTICES

We hebben een bundeling gemaakt van enkele bestaande initiatieven en projecten die als inspiratie kunnen dienen. Deze werden onderverdeeld naar schaalniveau, de focus van het project en de soorten urban sports die er kunnen worden beoefend.

PRIKKEL – gemengd gebruik

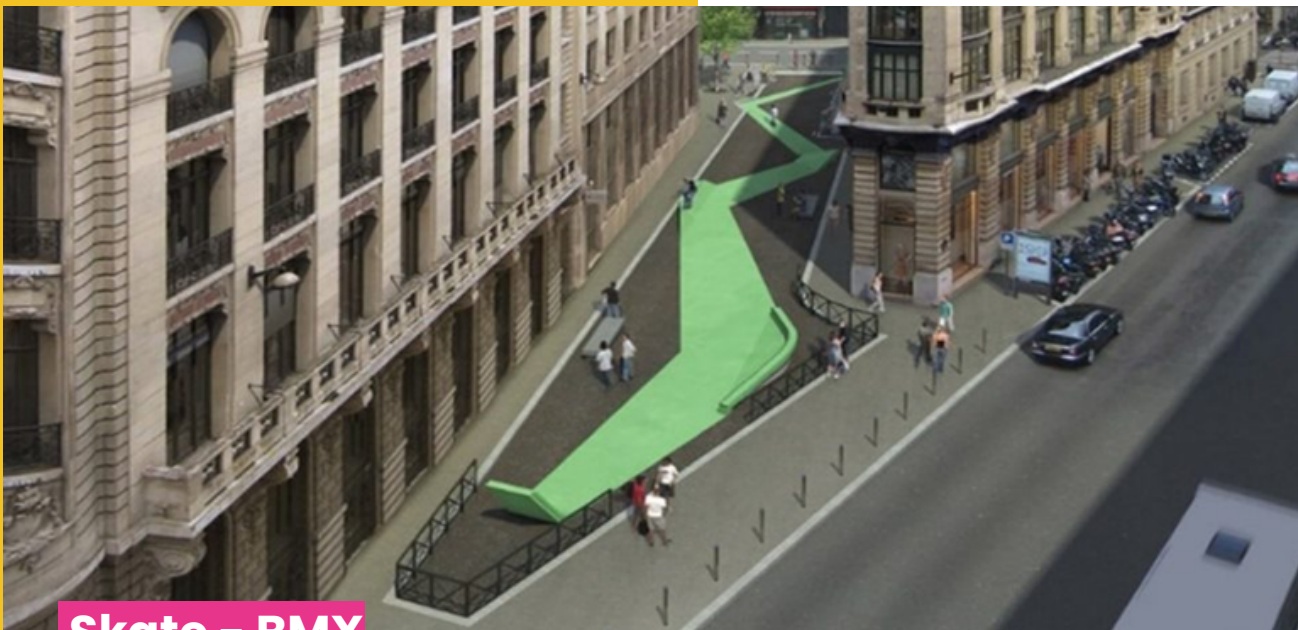
Skate – BMX – parcour

Multifunctionele zitbank (Kortrijk, Southampton)

Staatmeubilair urban sport proof maken om multifunctioneel gebruik te bekomen. Vaak vergt dit slechts een kleine ingreep in het ontwerp en een weloverwogen materiaalkeuze om dit resultaat te bekomen.

Skatebare kunst (Parijs, Bordeaux)

Skate – BMX

Kunstwerken en installaties verspreid over de stad die gebruikt kunnen worden door urban sporters. Deze infrastructuur kan tegelijkertijd ook sculpturale straatkunst zijn en een plek voor mensen om te zitten en elkaar te ontmoeten. Het is bovendien een grote troef voor steden en gemeenten om zich op deze manier te onderscheiden.

SPOT - hergebruik

Panna - freestyle

Red Court (Hasselt)

Een Red Court is naast een goede sportplek ook een ideale ontmoetingsplaats. De voetbalterreintjes krijgen een nieuwe duurzame look. Ieder veldje wordt gekoppeld aan een (ex-) Belgian Red Devil & Red Flame.

Panna – freestyle

Alternatieve boarding (Kopenhagen)

Het verwijderen van de hekken, het verzinken van het veld en het creëren van zitplaatsen en terrassen om een meer open en veilige ruimte te creëren. Het zorgt voor een verbeterde toegankelijkheid.

SPOT - tijdelijkheid

3 x 3

*Tijdelijke 3x3 court
(centraal station Antwerpen)*

Ter promotie van het WK 3x3 werd in het centraal station een tijdelijk veld geïnstalleerd. Ook oude loodsen, hangars, leegstaande gebouwen met een vlakke egale ondergrond zijn geschikt om een tijdelijke installatie te voorzien.

SPOT - hergebruik

Breaking

Muziekkiosk (Antwerpen)

Zulke kiosken hebben hun oorspronkelijke functie verloren, maar zijn ideaal voor breaking. Het zijn weerbestendige plekken met een egale en harde ondergrond.

SPOT - hergebruik

Parkour

Parkourspot (Gent)

De spot is volledig opgebouwd uit gerecycleerde betonnen stootblokken. Het is gelegen onder een viaduct waardoor er bij slecht weer verder kan gesport worden.

SPOT – toegankelijkheid

Calisthenics

Calisthenics (Gent)

Het Rabot street workout park is een zeer toegankelijke spot voor jong en oud van alle niveaus. Er werd geopteerd voor rubberen valondergrond, Dit zorgt ervoor dat veel oefeningen op een veilige manier kunnen worden uitgevoerd.

PARK – variatie

Skate

Groen skatepark (Rotterdam, Diest)

Skate

Skateparken die opgaan in de publieke ruimte. Veel groen zorgen voor schaduw in de zomer en om het geluid van het skaten op een natuurlijke manier te dempen.

PARK – gemengd gebruik

Skate – BMX – parkour – panna – calisthenics – 3x3

Regatta urban sports park (Antwerpen)

Zie ook Frontside 3020 (Herent)

Een groot groen plein met bomen en kleine sportveldjes, zodat iedereen de verschillende sporten tegelijk kan beoefenen. Er zijn ook speel- en sportvoorzieningen geschikt voor kleine kinderen. De piste om te skaten of te steppen heeft een groot vlak stuk om te leren fietsen en het parkourgedeelte is multifunctioneel en geschikt voor kleine kinderen. Er zijn ook rustige zitplekken.

PARK – betrokkenheid

Skate – parkour

Urban Sports Park Jaarbeursplein (Utrecht)

Een tijdelijke parkour- en streetskatevoorziening en sportcontainer. Hiervoor had de gemeente Utrecht contact met de verschillende skate communities. Via het ontwerpprogramma SketchUp en via WhatsApp werden skaters intensief betrokken bij het ontwerp van de skatevoorziening. Door de toekomstige gebruikers zelf inzet te laten leveren, ontstaat er direct een gevoel van eigenaarschap en verbinding met de toekomstige plek.

BMX – Skate

BMX park (Ninove)

Jongeren hebben zelf mee mogen bepalen hoe het skatepark er zou uitzien. Het park heeft dezelfde afmetingen en dezelfde combinatie van toestellen als skateparken waarop wedstrijden worden gedaan.

PARK - hergebruik

Parkour

Hal5 (Leuven)

Een leegstaande historische spoorweghal die omgevormd werd tot een bruisende, stedelijke en duurzame sport- en ontmoetingsplek. Binnen zit een grote parkourhal. Daarnaast wordt er ook gefocust op gemeenschapsopbouw, voeding en duurzaam ondernemen.

PARK – tijdelijkheid

Skate – BMX – parkour – panna – calisthenics – 3x3

Plug N Play (Kopenhagen)

Een tijdelijk activiteitenpark op een toekomstige bouwplaats . Het terrein bestaat uit grasland en aardeheuvels van overtollige grond van andere recent gebouwde percelen. Het tijdelijke park beslaat ongeveer 2,5 hectare en bevat een verscheidenheid aan bekende en minder bekende vormen om aan lichaamsbeweging te doen. Alles is met elkaar verbonden door een eenvoudig en bijna wit betonnen plaveisel dat tussen de terreinen door slingert als paden en grotere open pleinen.

CONTACT

[Meer informatie over Vital Cities?](#)

www.vitalcities.be

[Contacteer ons:](#)

lore.cuypers@howest.be
anton.renard@howest.be

[Meer informatie over de federaties waartoe de urban sports behoren?](#)

Urban sport	Federatie	Contact
Skate	Skate Vlaanderen	kevin.bronckaers@skate.vlaanderen.be
Skate	FROS	gert.vanhoof@fros.be
Parkour, tricking	GymFed	nielsvansanten@gymfed.be
Panna, freestyle	Voetbal Vlaanderen	stefan.verheyen@voetbalvlaanderen.be
3x3	Basketbal Vlaanderen	benjamin.bogaert@basketbal.vlaanderen
Breaking	Breaking	stanny@danssportvlaanderen.be
BMX	Cycling Vlaanderen	massimo.van.lancker@cycling.vlaanderen.be
Calisthenics	-	robin@barbendersbelgium.com

BIBLIOGRAFIE

1. Gemeente Rotterdam. *Beleidsnota urban sports 2018-2021: 'van de straat'*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam, 2018.
2. van der Meijde, Laura, Bronkhorst, Arnold en Pulles, Ine. *Kijk op urban sports. Een verkenning en afbakening van het begrip urban sports*. Utrecht: Mulier Instituut, 2022.
3. Sportraad Amsterdam. *Urban sports Amsterdam*. Amsterdam: Sportraad Amsterdam, 2020.
4. Hoyng, J. en Kenniscentrum Sport. *Urban sports: lessen uit de praktijk*. Sport Bestuur & Management, 20(6), pp. 20-22, 2018,
5. Bruggeling, D. en Van Batenburd-Eddes, T. Gemeente Rotterdam. *Onderzoek urban sports*. sn, 2020.
6. SELLERING, Maxi. *Urban sports. Hoe sportende jongeren zichzelf organiseren en gemeenten dat kunnen stimuleren, ondersteunen en faciliteren*. sl: Arko Sports Media, 2021.
7. Vereniging Skatemates. *Adviesrapport urbansports infrastructuur Amsterdam*. Amsterdam: Vereniging Skatemates, 2018.
8. Cammelbeeck, Charlotte, et al. *Ontwerpprincipes voor een beweegvriendelijke omgeving*. sl: Kennisbank sport en bewegen, 2014.
9. Stad Gent. *Urban Sport Visie*. Gent: Stad Gent, 2020.
10. Van der Sypt, Piet. *Skateboarden: van straat sport tot olympische discipline*. sl: ISB, Congresmagazine. pp. 14-16, 2021.
11. Leroy, Sophie, et al. *Skate de stad*. Hoboken: KNS Skateboarding VZW, 2022.
12. Leefmilieu, Brussel. *SK8BXL. Skaten in de stad*. Brussel: Brussel Leefmilieu, 2011.
13. BrabantStad. *Lessons Learned. 3 jaar urban ambitie beleid*. Brabant: BrabantStad, 2021.

BIBLIOGRAFIE

14. Lucassen, J.M.H. en Wisse, E. *Hoofdstuk 1: leefstijlsport, een conceptuele verkenning. Sporten op de grens*. Utrecht: Arko Sports Media / Mulier Instituut, 2011.
15. Salome, L.R. *Indoorising the outdoors: lifestyle sports revisited*. 's-Hertogenbosch: BOXPress, 2012.
16. Latham, Alan en Layton, Jack. *Social infrastructure and the public life of cities: Studying urban sociality and public spaces*. *Geography Compass* 13 (7). 13 Mei 2019, pp. 1-15.
17. Valle, Daniel Casas en Kompier, Vincent. *Sport in the City*. CASCAIS, pp. 1-10, 2013.
18. Tulba, Phil. *Urban Sport and Values*. UK: Tulba Consulting, 2020.
19. Knijff, Yorick en Hermans, Jimmy. *Urban sports & culture in Vlaanderen*. Brugge: Citylegends, p. 3, , 2023.
20. Kenniscentrum Sport & Bewegen. *urban-sport-is-cool-en-hot*. www.allesoversport.nl. [Online] 1 November 2020. <https://www.allesoversport.nl/thema/beleid/urban-sport-is-cool-en-hot/>.
21. Rotterdam. *Ruimte voor een stad in balans*. Rotterdam : sn, 2017.